

In our opinion, the Code of Ukraine on protection of Fatherland and military service should include the following sections: 1. General Provisions. 2. Management in the field of protection of the Fatherland and the performance of military duty. 3. The legal status of the subjects in the field of protection of Fatherland and military duty. 4. Guarantees of legal and social protection of subjects in the field of protection of the Fatherland and the military and their families. 5. Organization of pre-conscription training. Postscript of Ukrainian citizens to the enlistment offices. 6. Call and taking into military service. Passage of military service. 7. Military registration of subjects in the field of protection of Fatherland and military duty. 8. Special conditions of military service. 9. Financial and material support of defending the homeland and military duty. 10. The control and supervision over compliance with the legislation of Ukraine on protection of Fatherland and military duty. 11. Legal responsibility in the defence of the Fatherland and the performance of military duty. 12. International cooperation in the sphere of protection of the Fatherland and the performance of military duty.

Keywords: National defence, military duty, military service, the legal regulation of military service, code, codification, the Code of Ukraine on protection of Fatherland and military service.

Петровська І.І.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ

УДК 343.73:341.233.1

Актуальність дослідження питань контрольно-фінансової діяльності загалом та фінансового моніторингу (як специфічної контрольної діяльності) зокрема, обумовлена тим, що фінансовий контроль є універсальним явищем і застосовується у різних сферах суспільного життя, його зміст розкривається у взаємозв'язку зі сферою застосування й функціонування фінансів. Необхідність запровадження нових та вдосконалення існуючих методів контрольної діяльності пов'язана також і з доцільністю приведення українського законодавства у відповідність до міжнародних стандартів і норм. В зв'язку з цим, **завданнями даного дослідження є:** здійснення загальної характеристики моніторингової діяльності; визначення правових засад діяльності суб'єктів фінансового моніторингу; здійснення характеристики окремих видів фінансових операцій, що підлягають моніторингу в Україні.

Окремі питання контрольно-фінансової діяльності досліджувались в працях багатьох науковців, зокрема Буткевича С.А.,

Лебедева О.П., Лебідь Н.В., Павліченко Є.В., Пивовара Ю.І., Устинова І.П., Пробки І.Б., Ковальчука А.Т., Латковської Т.А., Пацурківського П.С., Савченко Л.А., Апарова А.М., Баранов-Мохорта С.М., Білініна Я.В., Борець Л.В., Будько З.М., Вишновецького В.М., Дереконя В.М., Дмитрик О.О., Заверухи О.Б., Зоріної О.І., Касьяненко Л.М., Коваленка А.А., Кравченко Л.М., Лучковської С.І., Моринів Н.А. та інших, проте комплексних досліджень фінансово-моніторингової діяльності в Україні згідно сучасного законодавства не проводилось.

Фінансовий моніторинг - сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу.

Об'єктом фінансового моніторингу є дії з активами, пов'язані з відповідними учасниками фінансових операцій, які їх проводять, за умови наявності ризиків використання таких активів з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також будь-яка інформація про такі дії чи події, активи та їх учасників.

Діяльність щодо здійснення фінансового моніторингу поширюється на громадян України, іноземців та осіб без громадянства, фізичних осіб - підприємців, а також на юридичних осіб, їх філії, представництва та інші відокремлені підрозділи, що забезпечують проведення фінансових операцій на території України та за її межами відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

До легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов'язані із вчиненням фінансової операції чи правочину з активами, одержаними внаслідок вчинення злочину, а також вчиненням дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких активів чи володіння ними, прав на такі активи, джерел їх походження, місцезнахо-

дження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням активів, одержаних внаслідок вчинення злочину.

Суб'єктами первинного фінансового моніторингу є:

1) банки, страховики (перестраховики), страхові (перестрахові) брокери, кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи;

2) платіжні організації, учасники чи члени платіжних систем;

3) товарні та інші біржі, що проводять фінансові операції з товарами;

4) професійні учасники фондового ринку (ринку цінних паперів);

5) оператори поштового зв'язку, інші установи, які проводять фінансові операції з переказу коштів;

6) філії або представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які надають фінансові послуги на території України;

7) спеціально визначені суб'єкти первинного фінансового моніторингу:

а) суб'єкти підприємницької діяльності, які надають посередницькі послуги під час здійснення операцій з купівлі-продажу нерухомого майна;

б) суб'єкти господарювання, які здійснюють торгівлю за готівку дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням та виробами з них;

в) суб'єкти господарювання, які проводять лотереї та азартні ігри, у тому числі казино, електронне (віртуальне) казино;

г) нотаріуси, адвокати, адвокатські бюро та об'єднання, аудитори, аудиторські фірми, суб'єкти господарювання, що надають послуги з бухгалтерського обліку, суб'єкти господарювання, що надають юридичні послуги (крім осіб, що надають послуги в рамках трудових правовідносин);

8) інші юридичні особи, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але надають окремі фінансові послуги.

Суб'єктами державного фінансового моніторингу є:

- Національний банк України,

- центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму (Міністерство фінансів України);

- Міністерство юстиції України;

- центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сфері надання послуг поштового зв'язку (Міністерство інфраструктури України);

- у сфері економічного розвитку (Міністерство юстиції України)

- Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку,

- Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

- спеціально уповноважений орган (Державна служба фінансового моніторингу України).

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку здійснює державне регулювання і нагляд у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму відносно фондових бірж, компаній з управління активами та інших професійних учасників фондового ринку (окрім банків) відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [1].

Спеціально уповноважений орган та інші суб'єкти державного фінансового моніторингу у межах своїх повноважень забезпечують співробітництво з міжнародними, міжурядовими організаціями, діяльність яких спрямована на забезпечення міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, у тому числі з Групою з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), Комітетом експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL), Європейським Союзом, Світо-

вим банком, Міжнародним валютним фондом, Егмонтською групою підрозділів фінансових розвідок, Організацією Об'єднаних Націй.

Фінансова операція підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу у разі, якщо сума, на яку вона здійснюється, дорівнює чи перевищує 150 000 гривень (для суб'єктів господарювання, які проводять лотереї або проводять та надають можливість доступу до азартних ігор у казино, будь-яких інших азартних ігор, у тому числі електронне (віртуальне) казино, - 30 000 гривень) або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну 150 000 гривень (для суб'єктів господарювання, які проводять лотереї або проводять та надають можливість доступу до азартних ігор у казино, будь-яких інших азартних ігор, у тому числі електронне (віртуальне) казино, - 30 000 гривень), та має одну або більше таких ознак:

1) переказ коштів на анонімний (номерний) рахунок за кордон і надходження коштів з анонімного (номерного) рахунка з-за кордону; зарахування або переказ коштів у разі, якщо хоча б одна із сторін - учасників фінансової операції має відповідну реєстрацію, місце проживання чи місцезнаходження в державі, що віднесена Кабінетом Міністрів України до переліку офшорних зон, а також переказ коштів на рахунок, відкритий у фінансовій установі, зареєстрованій у зазначеній державі;

2) купівля-продаж за готівку чеків, дорожніх чеків, у тому числі інших платіжних інструментів або платіжних засобів чи засобів платежу;

3) зарахування або переказ коштів, надання або отримання кредиту (позики), здійснення інших фінансових операцій у разі, якщо хоча б одна із сторін - учасників фінансової операції має відповідну реєстрацію, місце проживання чи місцезнаходження в державі (на території), що не виконує чи неналежним чином виконує рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, що провадять діяльність у сфері боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення (в тому числі дипломатичне представництво, посоль-

ство, консульство такої іноземної держави), або однією із сторін - учасників фінансової операції є особа, яка має рахунок у банку, зареєстрованому у зазначеній державі (території). Перелік таких держав (територій) визначається відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України, на основі висновків міжнародних, міжурядових організацій, діяльність яких спрямована на протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, і підлягає оприлюдненню;

4) фінансові операції з готівкою (внесення, переказ, отримання коштів);

5) здійснення розрахунку за фінансову операцію у готівковій формі;

6) зарахування коштів на поточний рахунок юридичної або фізичної особи - підприємця чи списання коштів з поточного рахунка юридичної або фізичної особи - підприємця, період діяльності якої не перевищує трьох місяців з дня реєстрації, або зарахування коштів на поточний рахунок чи списання коштів з поточного рахунка юридичної або фізичної особи - підприємця у разі, якщо операції на зазначеному рахунку не здійснювалися з дня його відкриття;

7) переказ коштів за кордон за зовнішньоекономічними договорами (контрактами), крім переказів коштів за договорами (контрактами), які передбачають фактичне постачання товарів на митну територію України;

8) обмін банкнот на банкноти іншого номіналу;

9) здійснення фінансових операцій з цінними паперами на пред'явника, які не депоновані в депозитарних установах;

10) здійснення операцій з вексями (крім фінансових казначейських векселів), ордерними цінними паперами;

11) перерахування або отримання коштів неприбутковою організацією;

12) здійснення фінансових операцій за правочинами, форма розрахунків за якими не визначена;

13) одержання (сплата, переказ) страхового чи перестрахового платежу (страхового чи перестрахового внеску, страхової чи

перестрахової премії), крім сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

14) проведення страхової чи перестрахової виплати або страхового чи перестрахового відшкодування або виплати викупної суми, крім зарахування чи списання коштів на/з рахунки (рахунків) державних позабюджетних фондів;

15) виплата (передача) особі виграшу в лотерею, придбання фішок, жетонів, внесення особою в інший спосіб плати за право участі в азартній грі, виплата (передача) виграшу суб'єктом господарювання, який проводить азартні ігри;

16) надання кредитних коштів особі, яка є членом небанківської кредитної установи, в один і той самий день два рази і більше за умови, що загальна сума фінансових операцій дорівнює чи перевищує суму, визначену частиною першою цієї статті;

17) фінансові операції осіб, щодо яких встановлено високий ризик.

Фінансова операція підлягає внутрішньому фінансовому моніторингу, якщо у суб'єкта первинного фінансового моніторингу виникають підозри, які ґрунтуються, зокрема, на:

- критеріях ризиків, визначених самостійно суб'єктом первинного фінансового моніторингу з урахуванням критеріїв ризиків, встановлених центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

- встановленні за результатами проведеного аналізу факту (фактів) невідповідності фінансової (фінансових) операції (операцій) фінансовому стану та/або змісту діяльності клієнта;

- типологічних дослідженнях у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, підготовлених та оприлюднених спеціально уповноваженим органом [2].

Протягом 2015 року Державною службою фінансового моніторингу (надалі – Служба моніторингу) підготовлено 686 узагальнених та додаткових узагальнених матеріалів (з них 364

узагальнених та 322 додаткових узагальнених матеріали), які направлено до: Генеральної прокуратури України – 52 узагальнених матеріалів та 171 додатковий узагальнений матеріал; Міністерства внутрішніх справ України – 108 узагальнених матеріалів та 57 додаткових узагальнених матеріалів; Державної фіскальної служби України – 75 узагальнених матеріалів та 34 додаткових узагальнених матеріалів; Служби безпеки України – 128 узагальнених матеріалів та 60 додаткових узагальнених матеріалів; Служби зовнішньої розвідки – 1 узагальнений матеріал.

У вказаних матеріалах сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані: з легалізацією коштів, становить 67,6 млрд. грн.; з вчиненням і, визначеного інших злочинів передбачених Кримінальним кодексом України, становить 19,9 млрд. гривень. Продовжується активна робота стосовно розслідування фактів відмивання коштів, одержаних від корупційних діянь, розкрадання та привласнення державних коштів та майна колишнім Президентом України Януковичем В.Ф., його близькими, посадовцями колишнього Уряду країни та пов'язаними з ними особами, а також щодо осіб, причетних до організації умисного масового вбивства людей на території України.

Так, за вказаний період фінансовою розвідкою України підготовлено та направлено до правоохоронних органів 128 матеріалів (7 узагальнених та 121 додаткових узагальнених матеріали) стосовно фінансових операцій, проведених за участю колишніх високопосадовців.

Загальна сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, за цими матеріалами становить 15,2 млрд. грн., а сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з учиненням інших злочинів, становить 5,2 млрд. гривень.

За час проведення розслідувань з березня 2014 по грудень 2015 років стосовно фінансових операцій, проведених колишніми високопосадовцями, підготовлено та направлено до правоохоронних органів України 396 (79 узагальнених та 317 додаткових узагальнених матеріали) матеріалів.

Сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, за цими мате-

ріалами становить 163,0 млрд. грн., а сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з учиненням іншого злочину, становить 16,3 млрд. гривень.

За результатами вжитих заходів Службою моніторингу за час проведення розслідувань заблоковано на рахунках фізичних та юридичних осіб, які мають зв'язок з Януковичем В.Ф. та колишніми високопосадовцями кошти в еквіваленті 1,52 млрд. дол. США, в т.ч.: грошові кошти на суму 1,7 млрд. грн., 229,9 млн. дол. США, 18,1 млн. євро та 21,7 млн. рос. рублів; дорогоцінні метали (золото та срібло) загальною вартістю 3,0 млн. грн.; цінні папери на суму 2,6 млрд. грн. та 1,0 млрд. дол. США.

Крім того, окрема увага Служби моніторингу приділяється пошуку та блокуванню активів колишніх високопосадовців за кордоном. Так, за час проведення розслідувань, підрозділами фінансових розвідок інших країн повідомлено про замороження активів колишніх високопосадовців та пов'язаних з ними осіб на загальну суму 107,2 млн. дол. США, 15,9 млн. євро та 135,0 млн. швейцарських франків, зокрема в наступних країнах: Австрія, Великобританія, Латвія, Кіпр, Італія, Ліхтенштейн, Швейцарія та Нідерланди.

Відповідно до законодавства України Державна служба фінансового моніторингу (як підрозділ фінансової розвідки) спільно із Службою безпеки України здійснює заходи направлені на попередження та протидію фінансуванню терористичної діяльності (сепаратизму).

Так, протягом 2015 року Службою моніторингу стосовно фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з фінансуванням тероризму або проведених за участю осіб, які публічно закликають до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або зміни меж території або державного кордону України підготовлено та направлено до правоохоронних органів 48 узагальнених матеріалів (з них 39 узагальнених матеріалів та 9 додаткових узагальнених матеріалів).

У вказаних матеріалах сума фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією коштів, становить 387,5 млн. грн.; з учиненням іншого злочину, визначеного Кримінальним кодексом України, становить 1,5 млрд. гривень.

Також з метою виявлення активів так званих високопосадовців «ДНР» та «ЛНР», Службою моніторингу здійснено ідентифікацію та встановлено рахунки зазначених осіб в банківських установах України.

На рахунках зазначених осіб виявлено та заблоковано кошти на загальну суму в еквіваленті 28,54 млн. грн., а саме: на рахунках шести «високопосадовців ЛНР» - 2,63 млн. грн. та 1,07 млн. дол. США; на рахунках семи «високопосадовців ДНР» - 39,2 тис. грн., 15,2 тис. дол. США та 10,6 тис. євро.

З метою упередження використання банківської системи України. «високопосадовцями «ДНР», «ЛНР», Службою моніторингу доведено відповідні списки осіб до всіх банківських установ України з рекомендаціями блокування операцій вказаних осіб у разі спроби їх проведення.

За вказаний період вжитими заходами щодо попередження та протидії фінансуванню терористичної діяльності (сепаратизму) виявлено та заблоковано кошти на загальну суму в еквіваленті 133,57 млн. гривень.

Служба моніторингу також активно співпрацює із міжнародними інституціями, такими як Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей (FATF), Комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL), Європейський Союз, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Егмонтська група підрозділів фінансових розвідок, Організація Об'єднаних Націй. Значна увага приділяється роботі в рамках Комітету MONEYVAL, як ключового офісу Ради Європи з питань боротьби із відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. У вересні 2015 року на 48-му Пленарному засіданні Комітету MONEYVAL Службою моніторингу представлено Звіт про прогрес України, за результатами розгляду якого MONEYVAL схвалив представлену інформацію та позитивно відзначив заходи, які вживаються Кабінетом Міністрів України у сфері фінансового моніторингу.

Крім того, у 2015-му році у Службою моніторингу перебували місії експертів Європейського Союзу з метою перевірки виконання другого етапу контрольних показників Плану дій щодо

лібералізації візового режиму з питання боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму.

За підсумками своєї роботи місіями експертів Європейського Союзу позитивно відмічено роботу Службою моніторингу щодо координуючої ролі в системі фінансового моніторингу в Україні [3].

Загалом фінансово-моніторингова діяльність держави (в особі уповноважених нею органів) на сьогодні є важливим напрямком діяльності фінансово-контрольної діяльності в Україні та характеризується особливою процедурою, наявністю уповноважених суб'єктів для здійснення, які співпрацюють для досягнення мети – протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму.

1. *Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>*
2. *Фінансовий моніторинг. Система моніторингу фондового ринку. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/activities/finmonitoring>*
3. *Інформування про результати роботи Держфінмоніторингу за 2015 рік // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/news.php?news_id=2964&lang=uk*

Петровська І.І. Окремі питання здійснення фінансового моніторингу в Україні

Стаття присвячена характеристиці окремих питань здійснення фінансового моніторингу в Україні та розгляду окремих міжнародних стандартів в сфері моніторингу відмивання доходів, одержаних незаконним шляхом.

В статті характеризуються види фінансових операцій, які підлягають моніторингу та наведена інформація щодо практики застосування норм законодавства про фінансовий моніторинг.

Ключові слова: моніторинг, фінансовий моніторинг, протидія відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом.

Петровская И.И. Отдельные вопросы осуществления финансового мониторинга в Украине

Статья посвящена характеристике отдельных вопросов осуществления финансового мониторинга в Украине и рассмотрения отдельных международных

стандартов в сфері моніторингу отримання доходів, отриманих незаконним путем.

В статті характеризуються види фінансових операцій, підлягаючих моніторингу і приведена інформація о практиці застосування норм законодавства о фінансовому моніторингу.

Ключевые слова: моніторинг, фінансовий моніторинг, протидія отриманню доходів, отриманих кримінальним способом.

Petrovska I.I. Some issues of financial monitoring in Ukraine

The article characterizes types of financial transactions that have to be monitored and provides information on the practice of application of legislation on financial monitoring.

In Ukraine a financial transactions amount of which is equal to or greater than 150 000 UAH are subjects to financial monitoring (for entities conducting lotteries or hold and provide access to gambling in casinos, any other gambling, including electronic (virtual) casino - 30 000 UAH) or equals or exceeds the sum in foreign currency, precious metals and other assets equivalent to 150 000 UAH (for entities conducting lotteries or conducting and providing access to gambling in casinos, any other gambling, including electronic (virtual) casino - 30 000 UH).

A financial transaction is a object to financial monitoring if the subject of initial financial monitoring suspects based in particular on:

- Risk criteria defined by independently entities, taking into account risk criteria established by the central body of executive development and implementation of state policy in the field of prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime or financing of the terrorism;
- Establishing the results of the analysis of the facts of non financial (financial) transactions (operations) of the financial condition and / or content of the customer;
- Typological research in the field of counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime or financing terrorism or financing of weapons of mass destruction, prepared and published by the specially authorized body.

Keywords: monitoring, financial monitoring, combating laundering of money, received by illegal way.

Полатайко І.В.

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОБЛЕМ ПРАВОВОЇ
ІДЕОЛОГІЇ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ЇЇ ВТІЛЕННЯ
У ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ СУЧАСНОСТІ**

УДК 340.12

У сучасному суспільстві значна питома вага присвячена питанням співвідношення матеріальних та ідеологічних засад у всіх